

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Farnhout, Vriesland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Kelzer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr P. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6.— per jaar.
Advertentie: 25 ct p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Het tegenwoordig Modernisme en de Christus.
III. — De Schrift-Laatste vernieuwing aan het volk.
(Lanc. 23:28). — Kerkelijk Leven: Eenige bezwaren tegen
prof. Visschers „Paradijsprobleem“. X. Het rapport over
het „Vrije Kerkelijk“, V. (Slot) Wait and see. Geen
geld. — Lit en Kunst: Karel van de Woestijne. — Uil
het Pul. en Soc. Leven: Staat en Maatschappij. I. —
Zending en Evangelisatie: De menselijke rijkdom. — Pers-
schouw. enz.

HET TEGENWOORDIG MODERNISME EN DE CHRISTUS.

III.

Is het modernisme dichter gekomen bij de
orthodoxie?

Die vraag, die opkomt na de tegenwoordige
modernisme door het liberale Jezusbeeld niet
meer bevredigd worden, wordt in deze arti-
kel beantwoord voornamelijk op grond van
de referaten der Studietoelicht van moderne theo-
logen, welke handelen over hun Christusbe-
schouwing.

Onder de tegenwoordige modernisme, die aan
de historiciteit van Jezus vasthouden, treedt
Prof. Windisch naar voren. Maar, al verschildt
zijn voorstelling van Jezus van het oud-mod-
erne Jezusbeeld, hij blijft toch principieel op
de oud-moderne lijn staan. Ook voor hem is
Jezus niet meer dan een mens, dan een
profet, een prediker. Deze Jezus kan geloof
in ons wekken, maar is zelf geen voorwerp
des geloofs. Ook bij Binnerts, die zegt het
dogma van het plaatsbepalend lijden in zijn
kern te willen handhaven, is Jezus' lijden
niet meer dan het lijden van een profet
en martelaar, een lijden, dat door de aanrij-
pende prediking, die er van uitgaat, tot heil
van anderen strekt.

Tusschen Jezus en Christus wordt onder-
scheid gemaakt en Jezus is niet de Christus,
maar de Christus of Christusgeest was in hem.
Maar die Christusgeest was volgens Windisch
in alle profetische figuren en volgens Van
Mourik Broekman is die Christus het inwon-
dig licht, het geweten, het godsdienstig en
zodanig besef der menscheit.

Het is de overleden hoogleraar Roessingh ge-
weest, die onder de modernisme wel het dichtst de
orthodoxie scheen te naderen. Scherp liet hij uit-
komen, dat hij een ander standpunt innam dan de
oud-modernen en dat het liberale Jezusbeeld hem
niet het minst hierom onbevredigd liet, omdat er
de genade Gods, de verlossing in ontbrak. In zijn
referaat over „De uitgangspunten eener Christologie
op den grondslag der kritische theologie“ poogde
hij aan te toonen, dat er bij de tegenwoordige
modernisme uitgangspunten zijn, vanwaar zij tot een
Christologie kunnen komen, en als eerste uitgangs-
punt noemde hij: „de ervaring van de verlossende
kracht van de persoonlijkheid van Jezus Christus“.

Er zijn ook onder vrijzinnigen — zoo sprak
hij ongeveer — voor wie gevoelens van verwijde-
ring van God, zonde tegenover God, verworpen-
heid voor God zeer belangrijke elementen in hun
zieleleven zijn. Zij leeren daarmee tevens de be-
hoefte kennen aan verlossing, bevrijding, verzoe-
ning. Nu weet de godsdienstige mensch, dat de
verlossing, die hij zoekt, slechts in God zal zijn
te vinden en wel: in een God, die zich openbaart.
Waar is nu die verlossende openbaring Gods? De
Christelijke gemeente heeft altoos geloofd, dat in
de geschiedenis de verlossende kracht Gods
tot de wereld komt. Maar vrijzinnigen kunnen Gods
verlossende kracht niet vastklinken aan één kerk
of beperken tot één korte openbaringsperiode of
verbinden aan een bepaalden bundel godsdienstige
geschriften: houdt dat in — zoo vroeg Roessingh —
dat zij van de geschiedenis als orgaan der Gods-
openbaring en van Gods verlossende macht in die
geschiedenis niet meer kunnen spreken? En hij
gaf daarop ten antwoord: „daartegen verzette zich
het simpele feit, dat één enkel belangrijk com-
plex uit die geschiedenis, dat Jezus Christus van

wien ons in het Nieuwe Testament wordt ver-
haald, zoo'n geweldigen invloed op het leven bleef
oefenen, beter: telkens op beslissende oogenblikken
als de Godsmacht werd ervaren, die richtend en
verlossend op ons toetrad. Duizenden onder de
vrijzinnigen verstonden dat niet, hebben een ver-
lossende macht van Jezus Christus in eigen leven
niet ervaren. — wij debatteeren hier niet, wij
eischen slechts ons recht op om anders te spre-
ken. En om op grond van wat zoo in eigen levens-
nood ons tot hulp en bevrijding werd, te getuigen
van Gods openbaring in den Christus“.

In den Christus — wie is hij?, zoo vroeg Roessingh
verder. Is hij niet een volkomen willekeur-
ig beeld, uit tegenstrijdige bijbelberichten samen-
geflanst? En zijn antwoord luidde: niemand denkt
er meer aan, den subjectieven factor in het Chris-
tusbeeld te loochenen. Dat wil dus zeggen, dat de
bijbelschrijvers niet hetzelfde beeld van Christus
geven, maar dat hun tekening naar ieders eigen
persoonlijkheid en denkbeelden verschilt. Maar toch,
zoo ging Roessingh verder, de Nieuwtestamentische
Christus is een eenheid. Er zijn tegenstellingen
in de tekening van Christus in het N. T., maar
achter en boven die onlosmakelijke tegenstellingen
ligt toch een eenheid.

Wanneer Roessingh van „Christus“ sprak, be-
doelde hij dus het Christusbeeld, dat door
de schrijvers van het Nieuwe Testament is ge-
teekend, de Christusfiguur, die in het N. T.
ons voor oogen gesteld wordt.

Maar op de vraag: wat waarborgt, dat aan dit
beeld een historische werkelijkheid beantwoordt?,
zei hij dit: „voor den theoloog, die de bijbelcritiek
laat gelden en die ook niet den noodweg inslaat,
naar innerlijke gevoelens historische feitelijkheden
af te leiden, is er maar één zeer eenvoudig aut-
riciteit van zulk een Jezus, als in ons Nieuwe
testamentischen Christus tot de historische wer-
kelijkheid daarachter blijft een sprong. Men mag
op grond van algemeen-historische overwegingen
of van bepaalde teksten en gegevens nog zoozeer
overtuigd zijn van de levende macht der een-
persoonlijkheid achter het N. T., de sprong blijft“.
Wij weten dus volgens Roessingh niet, of de Chris-
tus van het N. T. slechts een gestalte is, door de
oude christenheid geschapen, dan of hij werkelijk
heeft bestaan. Wij weten niet of er een Jezus
heeft geleefd, die beantwoordde of ook maar ten
deele beantwoordde aan het Christusbeeld, dat in
het N. T. wordt geteekend. De bijbelcritiek maakt
het ons onmogelijk.

Nu geloofde Roessingh voor zichzelf wel aan
het historisch bestaan van Jezus. Aan het slot
van zijn referaat merkte hij op, dat de ethischen
de historische existentie van Jezus als een wer-
kelijkheid erkennen, die zich in groote trekken dekt
met den Christus van het N. T., en hij vervolgde:
„Ik ben het eigenlijk in mijn overtuiging betref-
fende dit punt met hen eens en zie niet in, waarom
ik de historiciteit van Jezus, maar ook de histo-
riciteit van zulk een Jezus, als in ons Nieuwe
Testament spreekt, zou moeten ontkennen“. Maar
hij plaatste tusschen twee haakjes de opmerking,
dat de historiciteit van Jezus „op zichzelf natuur-
lijk niets beduidt“ en voegde er aan toe: „maar
mijn Christologie staat los van deze overtuiging“
(n.l. dat Jezus heeft bestaan).

Men ziet, dat Roessingh, wanneer hij sprak van
„de verlossende kracht der persoonlijkheid van

Jezus Christus“, daarmee bedoelde een verlossings-
kracht, die uitgaat van het Christusbeeld des N.
Testaments. Of dat Christusbeeld de tekening was
van een historisch persoon of niet, deed voor hem
niets ter zake. De verlossing gaat volgens hem niet
uit van een Christus, die werkelijk op aarde heeft
geleefd, heeft geleden en gestorven is, maar van
de Christusfiguur, door de bijbelschrijvers gelee-
kend. Al zou die Christusgestalte ook geheel een
product zijn van de religieuze beschouwingen der
oude christenen, zij kan ons toch verlossen. God
openbaart zich er in; zij is openbaring van Gods
verlossende genade en doet ons Gods verlossings-
kracht ervaren. God openbaart zijn verlossings-
macht dus feitelijk door de religieuze gedachten
der oude christenheid. Het zijn haar ideeën, waar-
door God ons verlost. Hij verlost ons niet door
den historischen persoon Jezus Christus; of Jezus
een historisch persoon is, beduidt voor onze ver-
lossing niets; maar Hij verlost ons door de in
het N. T. tot uitdrukking gebrachte denkbeelden
der oude christenen. De verlossing geschiedt niet
door een historischen Verlosser, maar ze gaat uit
van ideeën, van ideeën, die door de schrijvers
des N. Testaments in de Christusfiguur zijn samen-
gevat en uitgebeeld.

Als Roessingh dan ook van „verlossing“ sprak,
bedoelde hij niet een verlossing, die in de geschie-
denis heeft plaatsgegrepen, een verlossing door
het historische feit van Jezus' dood, een verlossing
van de schuld en straf der zonde. Van zulk een
verlossing gevoelde hij de noodzakelijkheid niet.
De verlossing is voor hem enkel een bevrijding
van schuldgevoel, van innerlijken nood en zonde-
macht en daartoe was geen zoendood van nood.
God kan zonder voldoening aan zijn recht ons
genade bewijzen en ons zijn heil doen ervaren.
En Hij brengt de innerlijke verlossing tot stand
door den machtigen indruk, dien de Christusfiguur,
welke door de oude christenheid werd gevormd
en die een openbaring van zijn genade is, op ons
maakt.

En God kan ook door de gedachten van anderen
dan de oude christenen den mensch verlossen.
Roessingh wilde de verlossingsmacht Gods niet
vastklinken aan den Christus van het N. T. Hij
wilde dien Christus niet „het centrum van alle
Godsopenbaring“ noemen en niet „den eenigen
weg tot den waren God“.

Al meende nu Roessingh, dat door hem „de
continuiteit bewaard“ werd „met wat de diepste
levenskern is van de Christologie van alle tijden;
het vinden van het leven, van de bevrijding, van
de vernieuwing in Christus, den van God gegeven“
— het zal voor de lezers van dit blad geen betoog
behoeven, dat het standpunt van Roessingh on-
eindig ver afstaat van het aloude geloof der Chris-
telijke kerk. De Christelijke kerk heeft nimmer in
een ploo, maar in een werkelijken Christus en in
een historisch verlossingswerk de verlossing ge-
vonden.

Nu wordt Christus door hem echter ook „de
levende Heer“ genoemd.

Wat bedoelt hij daarmee?

Hij plaatst naast den Christus van het N. T.
den kosmischen Christus, d.w.z. den Chris-
tus in de geschiedenis en het leven der wereld.
Als tweede uitgangspunt voor een Christologie bij
de tegenwoordige modernisme noemt hij: „de er-

kenning van den kosmischen Christus in de wereld-geschiedenis". Wat wil dat zeggen?

Voor den vromen mensch — zoo zijde Roessingh — kleedt zich de dankbaarheid voor heilgeen hij uit de geschiedenis ontvangen heeft in het getuigenis, dat God in die geschiedenis spreekt. God is in de geschiedenis, Zijn geest werkt er in. Zijn geest werkt in deze wereld; niet bij één volk, maar bij alle volken, niet in één tijd, maar in alle tijden. Die geest verbijzondert zich en neemt een eigen kleur aan in enkele groote stroomingen, die elk een eigen geest vertoonen. Eén dier stroomingen is het Christendom. Ook in dat Christendom heerscht één geest. Trots allen partijstrijd heerscht er in het Christendom één geest. Er is een eenheid. En in deze eenheid, die ons omgeeft en beheerscht, leeft Christus. Die geest van het Christendom wordt beheerscht door den Christus van het N. T. Door de christelijke kerk der eeuwen loopt één draad heen, die stevig ligt vastgeknoot aan het N. Testament. In den geest van het Christendom leeft alzoo de Nieuwtestamentische Christus voort.

Maar die geest van het Christendom is een verbijzondering van den geest Gods. Het is een levende, voortwerkende, reële macht Gods. Die geest is een vorm van het Woord Gods. Die geest is „God in deze wereld“.

Wel staat de geest van het Christendom met den Christus des N. Testaments in verband; hij leeft er in voort. Maar die geest is meer dan een naderwerking van de Christusfiguur, meer dan de invloed van het Nieuwtestamentisch Christusbeeld. Die geest is een levende Godsmacht, welke in de gemeente werkt. Die geest is een levende openbaring van God. „Dat bedoel ik“, zei Roessingh, „met Christus, den levenden Heer, met den kosmischen Christus of welk ander woord hier de bedoeling benaderd“.

Deze Christus, dit Woord Gods, heeft zich openbaard in verschillende persoonlijkheden. In de Christusfiguur van het N. T., ook in den historischen persoon van Jezus, dien Roessingh achter het N. T. aannam, maar dit Woord is vleesch geworden op vele wijzen en in vele tijden en in vele personen. „Heel kras gezegd: ik kan mij best voorstellen, dat Christus een mensch verlost door Vinet of een ander door Kierkegaard. En dan heb ik, hoop ik, wel doen uitkomen, dat dat voor mij zeker niet een andere Christus zou zijn, dan Hij, die in het N. T. voor ons staat, maar ik wensch toch niet steeds terug te wijzen naar het N. T. en te verhalen: alleen daar! In dit punt voel ik mij katholiek en erken ik de aanvullende, verduidelijkende openbaring Gods in den loop der eeuwen, in wat voor den katholiek de traditie is, al leg ik die natuurlijk niet vast aan concilies en pausen“.

Dit Woord Gods, deze Christus, leeft, werkt en openbaart zich nog. De gemeente heeft altoos „den tegenwoordigen Christus“ beleden. „De tegenwoordige Christus“, dat is de kracht, de bezieling, de verlossing, die rust in de christelijke gemeente steeds geweest en zal het blijven. „En als dat woord zin zal hebben, dan kan het toch slechts deze zijn: het Woord Gods, tot de wereld gekomen in Christus, in Hem tot aardschen, menschenlijken vorm geworden, leeft voort als een reële macht, waarmee het den mensch gegeven kan zijn contact te vinden“.

Het wordt hier wel duidelijk, dat, als Roessingh sprak van „den levenden Heer“, van een „voortleven“ van Christus of van „den tegenwoordigen Christus“, dat niets te maken had met het geloof der Christelijke kerk, dat Jezus Christus is opgestaan van de dooden, gezeten is aan de rechterhand Gods en met en in zijn kerk is al de dagen.

Roessingh bedoelde, dat God is en spreekt in de gemeente, dat de geest van het Christendom openbaring Gods is, dat die geest het Woord van God is en een levende Godsmacht, dat die geest een zijde van God is, dat hij goddelijk is in wezen.

Dat deze geest van het Christendom door hem „Christus“ genoemd wordt, schijnt te komen doordat die geest beheerscht wordt door en zijn stempel ontvangt van de Christusfiguur des N. Testaments.

Als nu van dezen geest van het Christendom, van dezen „kosmischen Christus“ gezegd wordt, dat hij het Woord Gods, dat hij zelf God, „God in de wereld“ is, dan wordt de geest van het Christendom vergoddelijkt, dan wordt de religie, de zedelijkheid, de gedachtenkring der christenheid als een

Godsmacht opgevat, dan wordt het onderscheid tussen God en de christelijke religie verdoezeld, dan worden naar pantheïstischen trant God en godsdienst vereenzelvigd. En niet alleen het Christendom, ook de andere geestelijke stroomingen worden vergoddelijkt. Ze zijn ook openbaringen van God, vormen waarin het Woord van God verschijnt, verbijzonderingen van den geest Gods. En het is mischien mede daarom, dat Roessingh van den kosmischen Christus, van den Christus in de wereld en de wereldgeschiedenis sprak.

Men zal gevoelen, dat de kosmische Christus van Roessingh eigenlijk hetzelfde is als wat hij Windisch en bij Van Mourik Broekman met Christus of den Christusgeest bedoeld wordt.

J. THIJSS.

UIT DE SCHRIFT.

Laatste vermaning aan het volk.

Gij dochters van Jeruzalem, weent niet over mij, maar weent over uzelf en over uw kinderen.

Lucas 23: 28.

Christus, heengeleid ter kruisiging, heeft zijn laatste woord tot het volk gesproken, toen hij de vrouwen van Jeruzalem aansprak. Nadien heeft zijn mond geen enkele gemeenschap, geen enkel gezelschap van Israël, dat „naar het vleesch“ is, of van Jeruzalem, aangesproken. Het woord dat hij tot de vrouwen richtte, op de via dolorosa, mag en moet dus worden aangemerkt als het einde van de redenen van onzen Heere Jezus-Christus, gesproken tot de gemeenschap van Jeruzalem, dat beneden is. Ja, het is het einde van zijn menschenlijke woorden tot de gemeenschap van het Jodendom, van de wereld. Nadien heeft hij, aan het kruis, gesproken niet tot, maar over zijn moordenaren; doch dit was een spreken tot God. Voorts zochten zijn kruiswoorden slechts de enkele personen, en God, den Rechter van hemel en van aarde. En toen hij van de dooden opgestaan was, toen heeft hij slechts gesproken tot de nieuwe gemeenschap, die het Nieuwe Testament zich had gevormd, de gemeenschap der apostelen. Maar tot den dorren boom van Israël, tot den uitgebloeden akker Israëls, heeft Christus daarna niet meer rechtstreeks gesproken. Al zijn later volgende aanspraken tot deze gemeenschap zijn geschied door middel van het profetisch ambt des Nieuwen Testaments. Hijzelf zal niet meer zijn stem verheffen tot eenige gemeenschap of gemeente van het vleeschelijk Jodendom; totdat hij die stem eenmaal verheffen zal met kracht van boven de wolken op den dag, den grooten dag, die komt.

Zoo krijgt dit woord, schoon het tot vrouwen gesproken is, tot vrouwen, die bijeengeschoven waren door het gezicht op een drama, profetische beteekenis. De kracht van een epiloog heeft dit woord, al wordt het schier onmerkbaar opgenomen in een stroom van woorden en daden, die niet bij te houden, niet af te bakenen was. En vooral wie bedenkt, dat voor God duizend jaren zijn als één dag, en dat dus deze laatste aanspraak aan Israëls gemeenschap voor Gods oor dadelijk verbonden wordt en verbonden blijft aan dien eersten bazijnstoot, waarmee Christus de gemeenschap der zonde en des vleeschelijken aangezegen zal, dat zij door eigen zonde zich heeft afgescheiden van God en dus geen schijf van gemeenschap meer bewaren kan tot in der eeuwigheid. — Ik zeg, vooral wie daaraan denkt, die geeft dit woord van Christus nog sterker zijn aandacht.

* * *

En nu, wanneer het ons heeft toegesproken met al dien nadruk, dien het, om zijn spreker, én om zijn moment, verdient te hebben, dan hooren wij den profeet van Nazareth daarin ons bezwyren, dat men den Christus geen recht kan doen, noch Hem toelaten kan, aan ons recht te doen ter behoudenis, als men enkel maar over Hem weent. Er zijn vertalers, die hier schrijven: als men over Hem lamenteert.

Die vrouwen weenen haar tranen; en ze zijn daarin volmaakt eerlijk. Maar de eerlijkheid, waarin het hart zich uitsprekt, zooals het hart waarachtig is, komt tot de ware ontmoeting van den Christus Gods niet toe. Het hart moet zich niet uit-spreken, maar zich leeren tegen spreken: weent niet, eerlijk, over mij, maar weent, waarachtig, om uw zonden.

Die vrouwen schreien haar tranen; en daarin veroordeelen zij haar eigen stad en volk; die vrouwelijke tranen leken zelfs erg veel op een mannelijk protest tegen overheid en volk, welke schelden en lachen; want ze verheffen zelfs haar stem met macht, deze vrouwen; en ze houden zich niet terug, evenmin als de vrouwen, die bij een begravenis in de stad gansch oirbaar huilen en krijten, zoo oirbaar, dat ze er voor gehoord worden. Maar een protest tegen anderen raakt niet tot het wezen van den Christus Gods; die Christus immers wordt daar alleen gekend en beloofd, waar de ziel twist tegen zichzelf, en de Geest Gods met onzen geest betuigt, dat wij liggen onder den toorn: weent niet, protesteerend, over mij; maar weent, in verbijzeling, om u zelf.

Die vrouwen schreien haar tranen; en ze zijn dus zeer aangedaan vanwege de groote breuk, die heden wordt geslagen. Is 't ook niet vreeselijk: er wordt een groene tak afgebroken, een jonge boom gekapt; een krachtig leven vermoord. Maar och, een breuk beweenen, dat kan men te allen dage en dan, bij allerlei geboorte. Als God verbreekt, wie zal dan genezen, enten, binden? Te allen dage breekt God en breekt de duivel mee. Reformatie breekt, en revolutie ook; beproeving is een breuk, maar verzoeking ook. Wie om de breuk weent, die „ergens“ geslagen wordt, die heeft verzuimd te zoeken naar God of den duivel: wie was van hen aanwezig, en wie heeft de breuk geslagen, en wiens arm is geopenbaard? Daarom weent niet over de gebrokenheid van het hout, maar weent over zijn dorheid, zijn levenloosheid. Want het dorre hout heeft zijn breuk in zichzelf: het krijgt het zijne als het gebroken wordt. Maar groen hout, dat krijgt het uwe, als het gebroken wordt in uwe plaats, gij doode boomen Israëls... Weent niet over mij, maar weent over u zelf....

En over uw stad, en over uw gemeenschap, en over uw kring, en over uw groep, en over uw mannen en over uw vrouwen, en over uw sprekers en over uw hoorders, en over allen, die vatbaar zijn voor geestelijke infectie en voor de suggestie van de menigte, en voor die van zichzelf, zegt heden Christus' stem, zeer persoonlijk en met een ernst, die uit de eeuwigheid is:

Weent niet aesthetisch over mij, maar weent uit bekeering over uzelf en over uw kinderen. Keert tot uw wezen in; en weest liever bij de Groote Geweldpleging van Golgotha, die indruischt tegen vleesch en bloed, die de orde onderstboven keert, maar die dan ook door dit Satanisch neerhouwen heen de kracht en de liefde en het recht van God hun uitwerking geeft, dan dat gij niet zoudt sidderen voor een dooden tak, die onbeweeglijk hangt aan een breeden, hoogen boom: zie hij hangt onbewogen, en alle schilders kunnen hem nog genieten, alle dichters daartoe; maar hij heeft het leven niet bij zichzelf kunnen houden, noch vermag hij zichzelf te dragen: als Gods adem komt over de boomen, dan knakt hij, men vindt zijn plaats zelfs niet meer; want hij was ook van het dorre hout.

De gemeenschap vindt een klaag-muur uit. Maar het kruis sticht geen muur der klagers; het brengt u in de engte der persoonlijke beweening van schuld en zonde in de eenzaamheid, met God doordeden. Een ieder klage vanwege zijn ZONDEN en vanwege ZIJN zonden.

K. S.

KERKELIJK LEVEN.

Enige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem“.

X.

De kennis der oude Oostersche Kultuur principe van Schriftverklaring?

De geheimen, door het nieuwere onderzoek aan de oude Oostersche kultuurwereld moeizaam ont-wrongen, hebben — gelijk wij aantoonen — ook voor de kennis der Heilige Schrift beteekenis.

De nasporingen, vooral in de laatste decennien gedaan, worden alzoo allerminst door ons onderschat.

Maar daarom hebben wij ook te meer recht om te waarschuwen tegen overschatting. Deze overschatting is aan de orde van den dag. Men zoekt de voorstelling ingang te doen vinden, dat wie van dat onderzoek niet volkomen op de hoogte is, de Schrift niet kan verstaan.

Dezer dagen kon men in een advertentie lezen, hoe de Schrift als Oostersche boek voor ons Westlingen vaak ontoegankelijk is en dat men licht

uit het O.

klaren.
De oitl.
hankelijk
gen enz.

Daarteg
beslist
Vooreer

op treden,
Want d
in getal.

Een sch
van versc
is nog lar

De vru
reeds e
En toe

ontzaglij
Staatjes
hier te m

Het is
in Egypte
dagen in

een houd
een verra
Indien E

hij in zij
Het is
zwaren, t

govens de
Maar al

dan nog z
niet moge

Want —
van af —
denis ha

Zij beva
van noede

Wel bev
er hij jem

Maar da
Het ga
baring Go

En aan
kultuuronc

Inzoo
zakelijk i
geeft de S

Wat de
in omvang

Als de S
der Ooster

In zoo
de Schrift
vroeg; ma

Schrift om
te maken?

Het is w
vraag herl

staan om
de Schrift

lichten de
Schrift om

Dat zij
schijnen z

Men sch
Schrift af

dere gegev

Op de e
komt het

Het and

Doch na
knipt, ver

heeft ges
dat zij o

christen v

Met dier
tische, ge

delijk uit d

De toele

Men wri

van haar
Het men
dat wordt

De Schri
uitlegging.